

Empenta!

Maig 2009 - nº 44. Especial Monogràfic

fas.voluntariat@uab.cat | www.uab.cat/fas

Fundació Autònoma Solidària

Plaça Cívica. Campus de la UAB. Bellaterra | 93 581 47 15

Un grup de recerca de la UAB explica quina visió de la dona presenten els mitjans pàg.7

Dones per a la igualtat

Tot el conjunt de la ciutadania tenim a les nostres mans el compromís d'assolir una societat igualitària on tothom tinguem els mateixos drets i deures i puguem partir de les mateixes condicions

La Mafalda, símbol humorístic de l'inconformisme, de la reivindicació dels drets i de les causes perdudes

La lluita de gènere i reivindicació de relacions igualitàries entre homes i dones ha estat un aspecte històricament debatut. Moltes d'aquestes reivindicacions s'han aspirat en la transformació social per tal de garantir un canvi real en l'estructura social, laboral i familiar que permeti a les dones viure i gaudir dels mateixos drets i deures en un espai de total igualtat.

Si bé és cert que, en l'actualitat s'han introduït noves maneres de pensar i de fer, noves maneres de relacionar-se, nous valors i

actituds més respectuosos amb la diferència per qüestió de sexe, la desigualtat continua sent una realitat.

Per què encara les dones tenim més dificultats per accedir a l'activitat docent i d'investigació?

Saps que només un 8,8% de la població reclusa són dones?

Coneixes la pràctica de la mutilació genital femenina?

Quines són les estructures i models que s'haurien de canviar i quines són les alternatives i polítiques que s'estan proposant?

Dia de la Dona

Aquesta diada, tant simbòlica per reivindicar els drets de les dones i de la igualtat de gènere, té un origen històric, ideològic ampli i sovint poc conegut.

pàg.7

Entrevista a Adriana Kaplan

Antropòloga i professora de la UAB, també dirigeix el projecte "Iniciació sense mutilació" que es desenvolupa a Gàmbia.

pàg.8

I a més...

Discriminació cap a la dona presa

pàg.4

El valor de l'opinió de les dones

pàg.3

Cicle de la Dona

pàg.5

Aquest espai de formació que s'ha realitzat durant aquest curs acadèmic ha estat una oportunitat per a la comunitat universitària per conèixer i reflexionar sobre la temàtica, així com per intercanviar experiències: entendre per transformar.

Visita l'àrea universitària a xarxanet.org

Coneix tota l'actualitat sobre el món associatiu i del voluntariat de Catalunya. I molt més:

- Agenda d'activitats, esdeveniments i subvencions
- Agenda de formació i cursos
- Articles d'opinió (participació, joventut,...)
- Serveis d'Assessorament gratuïts per a entitats
- Coneixements útils per a les associacions
- Registre i cercador d'entitats
- Notícies de diversos sectors i àrees

www.xarxanet.org/xarxanet/universitari

Reivindicació per la justícia social

Dones i homes tenim a les nostres mans promoure la transformació per assolir una igualtat real a la nostra societat i introduir noves maneres de pensar i de fer

La lluita de gènere i reivindicació de relacions socials igualitàries dona-home ha estat un aspecte històricament debatut. Moltes de les reivindicacions feministes que formen part de la nostra història han aspirat a la transformació social per tal de garantir un canvi real en l'estructura social, laboral i familiar que permeti a les dones viure i **gaudir dels mateixos drets i deures en un espai de total igualtat**.

Si bé és cert que, en l'actualitat, s'han introduït noves maneres de pensar i de fer, noves maneres de relacionar-se, nous valors i actituds més respectuosos amb la diferència per qüestió de sexe, la desigualtat continua sent una realitat.

Des de la Fundació Autònoma Solidària (FAS) creiem fermament i treballem per promoure una transformació dirigida a assolir una igualtat real de tota la ciutadania i generar impacte sobre el nostre context social més immediat per lluitar contra les desigualtats derivades del gènere. Així, davant de la necessitat de lluitar per la igualtat de gènere, per la no discriminació i per la **justícia social**, ens hem plantejat com un objectiu específic de treball el paper de la dona des d'una perspectiva integral i transversal.

Foto: CORBIS

criminació amb les que es troben moltes dones, pel fet de ser dona i per la seva condició personal (dones amb discapacitat, preses...).

D'una banda, des de la FAS hem realitzat durant aquest any acadèmic un cicle formatiu amb el títol *Dones per a la igualtat*, on s'ha aprofitat als i a les estudiants la realitat de les dones a la universitat, aconseguint generar un debat i una reflexió per tal de promoure l'intercanvi d'experiències i augmentar la consciència social i fomentar accions col·lectives futures.

D'altra banda, i amb aquests mateixos objectius, hem cregut interessant aprofitar aquest espai com és la revista *l'Empenta!* per reflexionar de manera crítica sobre diferents aspectes de la realitat de la dona donant veu a algunes de les organitzacions i de les persones protagonistes d'aquesta temàtica.

La lluita de gènere és encara avui una reivindicació de la dona

La lluita de gènere és encara avui una reivindicació de la dona. Així, davant de la necessitat de lluitar per la igualtat de gènere, per la no discriminació i per la **justícia social**, ens hem plantejat com un objectiu específic de treball el paper de la dona des d'una perspectiva integral i transversal.

La lluita de gènere és encara avui una reivindicació de la dona. Així, davant de la necessitat de lluitar per la igualtat de gènere, per la no discriminació i per la **justícia social**, ens hem plantejat com un objectiu específic de treball el paper de la dona des d'una perspectiva integral i transversal.

La lluita de gènere és encara avui una reivindicació de la dona. Així, davant de la necessitat de lluitar per la igualtat de gènere, per la no discriminació i per la **justícia social**, ens hem plantejat com un objectiu específic de treball el paper de la dona des d'una perspectiva integral i transversal.

La lluita de gènere és encara avui una reivindicació de la dona. Així, davant de la necessitat de lluitar per la igualtat de gènere, per la no discriminació i per la **justícia social**, ens hem plantejat com un objectiu específic de treball el paper de la dona des d'una perspectiva integral i transversal.

Dones que han construït un canvi cap a la igualtat

Olympe de Gouges
(1748-1793)

Esriptora francesa, autora de *Les droïts de la femme et de la citoyenne*, un autèntic manifest d'inspiració rousseauiana, en temps de la Revolució Francesa, que reivindica la igualtat de drets i en concret, el dret al vot de la dona, la llibertat d'opinió i expressió i la substitució del matrimoni per un contracte social. Per les seves idees polítiques va ser condemnada a la guillotina el 3 de novembre de 1793 acusada de ser l'autora d'un cartell girondí.

Clara Campoamor
(1888-1972)

Diputada al Congrés durant la II República d'Espanya, va destacar per la defensa dels drets de la dona. Va participar en l'elaboració i defensa de la Llei del Divorci i a l'octubre de 1931 va aconseguir que s'incloués a la Constitució la igualtat de drets electorals. Durant la defensa del vot femení, va ser abandonada pel seu propi partit. El 1936, va escriure *El meu pecat mortal, el vot femení i jo*. El 1936 parteix a l'exili cap a Buenos Aires.

Simone de Beauvoir
(1908-1986)

Esriptora, professora i filòsofa francesa, es va convertir en la impulsora del nou feminisme que va sorgir després de la II Guerra Mundial. De fet, l'autora d'*El segon sexe* (1949) va ser la feminista més rellevant del segle XX. Teòriques de diferents tendències (Betty Friedan, Kate Millet, Shulamith Firestone, Juliet Mitchell, Germaine Greer, entre d'altres) es van inspirar en els seus ideals pels seus futurs treballs.

Maria Aurèlia Campany
(1918-1991)

Pedagoga, escriptora i política catalana, va néixer a la ciutat de Barcelona l'agost de 1918. Era filla d'Aureli Capmany i néta de Sebastià Farnés, tots dos estudiosos del folklore. Com a assagista destaca per les seves obres sobre la situació de la dona, sobretot amb *La dona a Catalunya: consciència i situació el 1966*. Va dedicar nombrosos articles a diversos aspectes de la cultura i de la societat de la seva terra.

Rigoberta Menchú
(1956)

Descendeix de la cultura guatemalteca Maia. L'exèrcit va assassinar els seus pares i germans. El 1992 va rebre el Premi Nobel de la Pau i el 1998 el Premi Príncep d'Astúries de Cooperació Internacional, en defensa i dignificació de la dona. És assessora personal del Director General de la Unesco. Rigoberta participa en un moviment de dones maies i va crear una escola política de transmissió d'experiències.

Empenta! Publicació trimestral de la Fundació Autònoma Solidària

Equip de redacció: Carla Marimon, Sandra Oriola i Lledó Vitores.

Agraïments: Vet Robirosa (estudiant), Teresa Paramio (AMIT-Cat), Institut Català de les Dones, M. Luisa García, Montserrat Pineda i Rosa Povedano (Creación Positiva), Adriana Kaplan, Verónica Guillen (Coordinadora del DAE de Brians I), Núria Simelio (Grup de recerca Feminari Dones i Cultura de Masses) i Maria Foix (estudiant).

Fundació Autònoma Solidària

Plaça Cívica - Campus de la UAB 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès) Tel. 93 581 47.15 | Fax. 93 58140 42
fas.voluntariat@uab.cat www.uab.cat/fas. Dipòsit Legal: B-3041-2002

Aquesta publicació ha respectat l'opinió de les persones autores dels articles. Si bé compartim el discurs d'aquestes, no totes les opinions reflecteixen el posicionament de la FAS en la seva totalitat.

Realitzada per:

Amb la col·laboració de:
Institut Català de les Dones

El valor de l'opinió de les catalanes

La participació de les dones en les organitzacions no governamentals i en els moviments socials ha estat significativa i se li hauria de reconèixer més àmpliament

La participació de les dones en les organitzacions no governamentals i en els moviments socials és i ha estat intensa i significativa. A Catalunya, actualment hi ha formalitzades més de 1.200 entitats de dones que, per la seva diversitat, reflecteixen la varietat i riquesa dels interessos de les mateixes dones. Hem de reconèixer, com a societat, que la participació de les dones en aquests espais ha estat imprescindible per poder fer visibles els seus coneixements, la seva experiència i les seves aportacions al conjunt de la societat.

Les dones hem participat en la societat molt més del que se'ns ha reconegut

Des de l'Institut Català de les Dones (ICD) treballem per tal que es reconeguin i es doni valor a les aportacions que regularment hem fet les dones per a la construcció, el manteniment i la transformació de la societat. Les dones, al llarg de la història, hem participat en la societat a través d'un ventall d'àmbits i activitats molt més ampli del que s'ha reconegut. Alhora, ho hem fet des d'una perspectiva diferenciada pel fet d'haver estat les principals responsables de vetllar per la vida i d'assegurar la reproducció social.

Si aprofundim en l'anàlisi de la realitat des d'aquest punt de vista veiem que el problema no és la diferència entre dones i

homes, sinó el fet que aquesta s'utilitzi de manera comparativa i jerarquitzada sobre la base de models androcèntrics. Si bé al llarg dels segles XIX i XX hi ha hagut en la societat occidental un reconeixement progressiu de la igualtat legal entre dones i homes, es constata que tot i que aquestes regulacions eren imprescindibles no implicaven que les dones poguessin gaudir de la plena ciutadania. Les dones hi hem estat incloses formalment, jurídicament i políticament en funció d'unes regles de joc que nosaltres no hem fet, en les quals gairebé mai no hem participat. Això s'explica, a més, que la mesura de la "igualtat" estava basada en un patró masculí presentat falsament com a universal.

Les polítiques de dones que s'impulsen des del Govern de la Generalitat per incloure aquesta nova perspectiva no són una variable més per afegir a una sèrie de variables del discurs políticament correcte. Es tracta de repensar l'espai col·lectiu a partir de l'existència de dones i d'homes i de les relacions que s'hi estableixen.

Des de l'ICD volem recuperar el valor de l'experiència femenina i això suposa canvis molt profunds en l'organització de la societat. Sexuar la política comporta un enriquiment que farà que en el nostre país hi hagi més benestar per a tothom, dones i homes. Des del Govern de la Generalitat, ens hem compromès a adoptar aquesta manera de fer política i

Reunió del Consell Nacional de Dones de Catalunya

a donar un veritable impuls a les polítiques de dones. Per això, un dels eixos estratègics del Pla de polítiques de dones del Govern de la Generalitat de Catalunya 2008-2011 és incrementar la presència i la participació de les dones en tots els àmbits de la vida social, tenint en compte la seva diversitat, així com fomentar-ne la participació en tots els nivells i àmbits socials.

Per recuperar el valor de l'experiència femenina calen canvis molt profunds

Pensem que és necessària una intervenció pública adreçada a eliminar els obstacles que s'oposen a la participació plena

de les dones i, per això, és imprescindible fer visible i donar valor a la dimensió específica i concreta de la participació ciutadana on el protagonisme és femení.

Aquest suport i visualització per si sol no és suficient, perquè si el que es pretén és avançar vers una democràcia participativa, cal reconèixer la xarxa associativa femenina de Catalunya, en tota la seva diversitat, com a agent social que s'ha de tenir en compte per a consultes i negociacions i per consensuar iniciatives de govern. En aquest sentit, des de l'ICD vam prendre la iniciativa de potenciar el paper del Consell Nacional de Dones de Catalunya (CNDC), facilitant la diversificació i participació de

les dones en l'àmbit territorial.

En aquests moments, aquest organisme hi té representades 332 entitats. Els grups de treball del CNDC aprofundeixen en temes relacionats amb les polítiques de dones: duen a terme dictàmens i propostes d'actuació en aquest àmbit així com l'avaluació de l'acompliment dels plans de les polítiques de dones a Catalunya.

Les entitats també participen en les Assemblees Territorials de Dones de Catalunya, que sorgeixen de la voluntat d'atendre l'equilibri territorial i d'impulsar la participació de les dones a tot el territori. Així, el Consell és un òrgan ampli, participatiu i plural, que dona cabuda a la màxima representació de la diversitat del moviment associatiu de dones de Catalunya.

L'experiència participativa del Consell Nacional de Dones de Catalunya, parteix del reconeixement del valor de l'opinió de les catalanes. Volem posar en circulació i donar autoritat al saber col·lectiu de les dones, així com crear els contextos que possibilitin que el bagatge i la feina feta per dones i grups d'entitats de dones reverteixi en l'acció de govern. Entenem que aquest és un pas imprescindible per a qualsevol administració que vulgui treballar conjuntament amb la ciutadania.

Marta Selva i Masoliver
Presidenta de l'ICD

Víctimes del conflicte armat de Colòmbia

El conflicte armat de Colòmbia l'ha posicionat com el país amb més persones desplaçades, i la gran majoria (un 74%) són dones, infants i persones discapacitades. Les persones desplaçades ho perden tot, abandonen les seves llars, béns i mitjans de vida i estan en constant perill. Aquestes dificultats augmenten en el cas de les dones (s'estima que una de cada tres famílies està encapçalada per una dona) i es desencadenen una sèrie d'amenaçes com la discriminació, la violència sexual i la de

gènere. El problema empitjora per a les indígenes o d'ascendència africana degut a les barreres culturals que accentuen la desigualtat.

Les conseqüències del desplaçament intern, reproductor i generador de la pobresa, són més greus per les dones, ja que aquestes tenen el rol de ser proveïdores úniques de la família, i són víctimes de diferents modalitats de violència masculista, com pot ser l'esclavitud domèstica o sexual, la imposició de codis de conducta, la mutilació sexual, o la

nueva forçosa, entre d'altres.

Un altre tema a destacar és la invisibilitat de les necessitats específiques de la dona davant les actuacions d'atenció als desplaçats i desplaçades (les provisions contenen elements necessaris per a l'home com fulles d'afaitar però sovint no donen materials d'higiene íntima femenina necessaris per a la dona).

Per tant, cal que el dret internacional humanitari reculli la protecció específica de les víctimes dels desplaçaments interns.

Exposició Dona Atlas, Conflicte a Colòmbia

Des de la FAS es va organitzar, conjuntament amb el Comitè Català de l'ACNUR, l'exposició *Dona Atlas. Conflicte a Colòmbia* i la taula rodona *Dones refugiades per conflictes bèl·lics: les des-*

plaçades colombianes, on es va reflexionar sobre totes aquestes qüestions.

Comitè Català ACNUR
www.eacnur.org

Discriminació cap a la dona presa

El sistema penitenciari actual no té en compte el perfil criminològic i social específic de les dones

La quantitat de dones recluses és molt inferior a la dels homes

Segons els estudis de la sociòloga Elisabet Almeda i de la criminòloga Yagüe Olmos, el perfil de la dona presa actual és el d'una dona amb escassos recursos econòmics i amb càrregues familiars. Així, freqüentment, li corresponen a la dona la responsabilitat dels fills no emancipats o de persones dependents i el manteniment de la unitat familiar a nivell econòmic.

A més, acostumen a viure en una situació familiar de violència i/o inestabilitat i a trobar-se en dependència a una figura masculina, la qual també es troba en circumstàncies d'exclusió i de consum de drogues.

A més, quan una dona entra a la presó es considera que ha vulnerat dos rols i per tant, té un doble càstig. Per una banda, el rol penal que és el

que l'ha portada a la presó, i per l'altra, el social, que comporta com a càstig acusacions sobre el mal paper de mare o esposa que ha portat a terme. Aquestes qüestions fan que els factors de discriminació social de la dona presa siguin anteriors al seu empresonament.

La quantitat de preses és molt inferior a la dels homes, representen tan sols un 8'8% del total i, tan sols, un 4% de les preses han estat condemnades per actes de lesions o homicidis ja que els delictes més comuns són els relacionats amb les drogues i la resta d'atacs contra la salut pública. Així, al ser minoria, el sistema penitenciari no és efectiu per a les dones ja que és un sistema de *gènere neutre*, on els mòduls de dones són idèntics als d'homes, fet que suposa un

augment de la discriminació cap a aquest col·lectiu. Alguns factors de discriminació són la precarietat dels espais, les pitjors condicions d'allotjament, la separació de l'entorn familiar (amb el conseqüent sentiment d'angoixa que les acompanya), la mescla de perfils criminals...

Algunes dones comparteixen l'internament amb els seus fills, i tot i que puguin haver polítiques específiques per aquests casos es qüestiona si aquest model o alternativa és l'adequat tant per a les dones com pels seus fills.

Per tant, cal fer esforços per aplicar un sistema penitenciari que tingui en compte el perfil criminològic i social específic de les dones.

dones Wad-Rass un partit de voleibol entre un grup de voluntaris/àries i un d'internes. Una voluntària ens explica com va viure la jornada: "Ha estat una activitat molt positiva per a tothom i ens ha agradat molt poder compartir amb les internes moments de diversió."

Una història real viscuda en primera persona

Vaig entrar presa el 13 de desembre del 2004. L'endemà, vaig passar el meu aniversari dels 30 anys a ingressos de Wad-Rass. Quan em van agafar, les meves úniques preocupacions eren si el meu nòvio vindria i si em portaria droga. També em preocupava pensar què estaria fent ell al carrer. És increïble que quan estàs enganxada a la droga només estàs pendent de les necessitats que aquesta et crea. Ara em dono compte que no l'estimava i que només el trobava a faltar pel tipus de vida que la droga i ell em donaven.

Sóc conscient que una gran majoria de dones estan a presó per causes relacionades amb la droga, ja sigui per tràfic o per ser addictes i cometre delictes pel seu consum. No puc entendre el perquè es veu pitjor que una dona estigui enganxada a les drogues i per això cometi

"Una dona, una vegada rehabilitada, ha de tornar a la llar amb la seva família"

delictes. S'hauria de trencar amb aquests estereotips quan es parla d'una malaltia tan seria com l'addicció, ja que aquesta no entén de sexes ni diferencia entre dones i homes. La societat veu aberrant que una dona estigui al carrer robant per consumir, que deixi la seva casa i els seus fills. A més, una dona, una vegada rehabilitada necessita i ha de tornar a la seva llar amb la seva família. És per això que

penso que les condemnes que s'imposen són desmesurades.

La presó ha estat la meua font de coneixement i creixement. Els meus pensaments i maneres de fer han canviat completament. Algunes persones que em coneixen de fa temps em diuen "Caramba, què bé que et veig. Amb ell que erets abans...".

El setembre vaig pujar al Programa DAE* on també vaig aconseguir deixar tota la medicació i començar a realitzar-me com a persona, lluitant per ser independent. Penso que l'oportunitat de fer el tractament hauria de brindar-se a totes les dones amb problemes d'addicció. En el meu cas ha estat molt important ja que portava més de mitja vida intentant sortir de l'addicció i mai ho havia aconseguit. Quan he entrat a la presó he tocat fons i així ha estat com a poc a poc he anat sortint a la superfície del món real. Sento que a la presó sóc més lliure que no pas a casa amb el meu exnòvio. Personalment, crec que la presó, en sí, no rehabilita, per tant, tampoc reinserta. Em considero afortunada de tenir l'oportunitat de fer-me més forta per afrontar la vida al carrer, aconseguir una feina, recuperar la confiança de la meua família que fa tants anys vaig perdre i veure créixer a la meua filla que ja és quasi una doneta. Resumint, em sento afortunada per tenir l'oportunitat de créixer com a persona.

*DAE (Departament d'Atenció Personalitzada) basat en el model de Comunitat Terapèutica.

Un Sant Jordi solidari

Durant la Diada de Sant Jordi, des de la FAS, es van realitzar diferents activitats solidàries.

Una d'elles, va ser la dinamització per part dels voluntaris/àries del **Programa de Justícia**, a un dels mòduls de dones de Brians, d'un taller de ball on hi van assistir-hi sis

internes. Una de les voluntàries va valorar positivament que "va ser un matí en el qual vaig poder aprendre moltes coses i i també ensenyar-ne d'altres a un col·lectiu amb el que no havia estat mai, vaig viure sensacions noves".

A més, per la tarda, es va organitzar a la **presó de**

Per a la incorporació en la recerca

Cada vegada són més les dones que es matriculen per a cursar estudis universitaris però la seva visibilitat decau quan volen ascendir a la investigació o a la docència

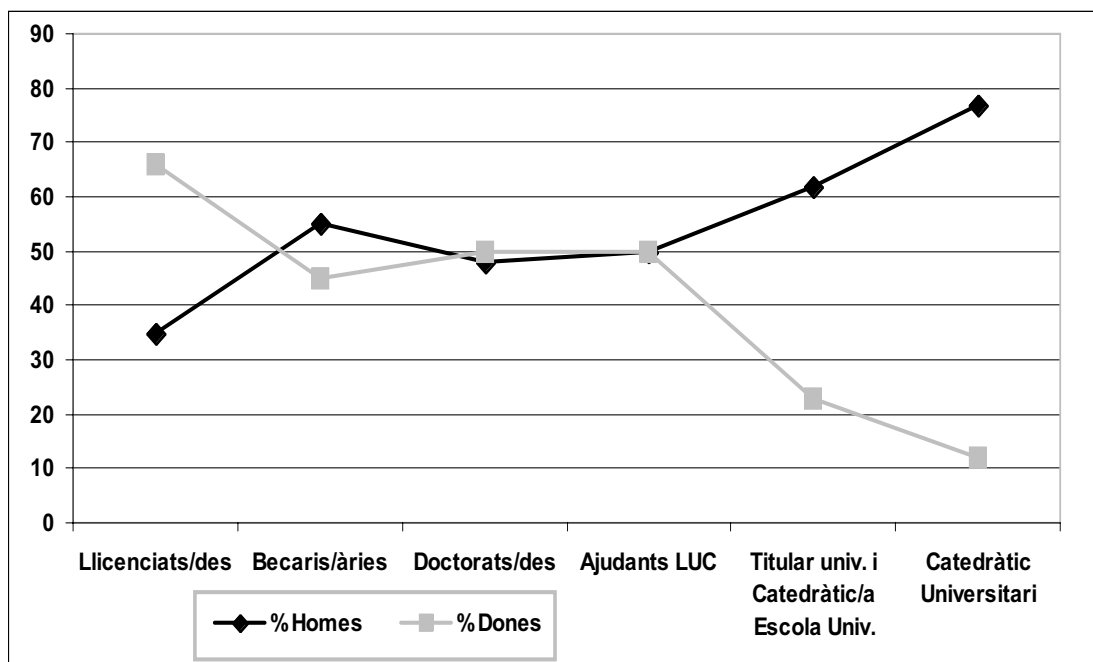

Hipàtia (370-412 d.C.), considerada la primera dona científica és un referent històric en la necessitat de reafirmar la condició científica de les dones. Per les circumstàncies de la seva mort i les dificultats durant la seva carrera se la recorda com una màrtir de la ciència i com a una autoritat científica femenina.

els acaben amb bones qualificacions, la seva visibilitat a les universitats disminueix a mesura que s'ascendeix als llocs de direcció. Aquesta situació s'il·lustra fàcilment amb el **gràfic de tísora**. Aquests gràfics mostren com de cada vuit dones titulades només una participa en l'activitat investigadora o docent; en canvi, de cada vuit homes titulats, dos hi acaben participant. Només el 14% de les càtedres estan en mans femenines i tan sols el 6,5% dels rectorats, el 2007, eren ocupats per dones (dades del Ministeri d'Educació i Ciència).

Però quines són les causes d'aquesta situació? I quines mesures s'estan prenent? Tal com explica Sara Berbel, directora d'Igualtat General d'Oportunitats del Departament de Treball de la Generalitat, "aquestes dades diagnostiquen l'existència del sostre de vidre, un conjunt de barreres invisibles que de forma acumulativa i sinèrgica frenen l'accés de les dones a alts càrrecs". La naturalesa d'aquestes barreres és cultural i sovint estan vinculades a prejudicis i assignacions de rols.

Aconseguir la plena incorporació de les dones a la investigació, a la ciència i a la gestió acadèmica no és cosa de dos dies. En aquest sentit, Carmen Vela, presidenta de l'Asociación de Mujeres Investigadoras y Tecnólogas reclama que "no n'hi ha prou a deixar passar el temps, ja que no s'estan modificant les dades com esperem"; i "és important que l'evolució

Distribució de posicions en la trajectòria acadèmica per sexe a la UAB. Curs 2007-2008

Al segle XXI, la posició social de les dones encara es manté en un terreny poc visible i en el camp de la recerca i de la ciència aquestes ocupen un segon pla, tenint menys oportunitats de participació. Així, un menor nombre de dones trien l'activitat investigadora i les que ho fan l'abandonen desmotivades: es dona el fenomen *leaking pipe*, un abandonament gradual i voluntari de la carrera professional per la dificultat de conciliar la vida personal i laboral, i de les exigències associades als llocs de treball amb responsabilitat.

Tot i que avui dia hi ha moltes més dones que es matriculen en estudis universitaris i que

sigui més ràpida, tant per raons de justícia social com per evitar la **pèrdua de talents**."

Altres causes d'aquesta situació són les actituds modestes de les dones, que contrasten sovint amb les dels homes, amb un perfil més autosuficient.

Les dones han de treballar més per aconseguir el mateix; no hi ha models de referència ja que hi ha poques científiques consagrades, i respecte a les condicions laborals, hi ha més dificultats per a la conciliació de la vida personal amb la laboral.

Les propostes per al canvi van encaminades a crear noves estructures en les que dones i homes puguin partir d'iguals circumstàncies vitals. Cal una discriminació positiva per generar un canvi real, accions i polítiques a favor de les dones fins que s'aconsegueixi la igualtat real. Actualment s'estan impulsant programes de formació, ajudes de reincorporació, mesures per a la promoció (mentoria i coaching) i espais de participació.

En el marc de la UAB, tenim el *Pla d'acció per a la igualtat entre dones i homes a la UAB*, que sorgeix com a "reconeixement d'un problema i assumeix la responsabilitat d'aportar solucions".

AMIT

El desembre del 2001, un grup de dones de diferents disciplines universitàries, del CSIC i de la indústria, funden l'Asociación de Mujeres Investigadoras y Tecnólogas. Aquesta és una associació no exclouent que pretén donar veu,

ser fòrum de discussió i xarxa de suport de totes les investigadores que estan conscienciades que s'ha de treballar juntes per aconseguir la igualtat en la ciència i en la tecnologia.

www.amit-es.org

Entendre per transformar

Maria Foix, estudiant del segon cicle de Psicologia, ens explica la seva experiència de participació al Cicle de la Dona, emmarcat en els cicles de formació que organitza la FAS «Dins dels cicles de formació que organitza la FAS enguany hi ha un cicle formatiu que té la dona com a eix central: *Dones per a la Igualtat*. Justament, l'obertura del cicle de la dona ha estat la primera de les activitats a les quals he assistit. Tot i que en un principi no tenia expectatives clares sobre com seria la xerrada i pensava que l'ambient estaria impregnat per una

perspectiva molt feminista, després vaig veure que no era així.

D'aquesta ponència inaugural van ser moltes i diverses les opinions sobre les quals reflexionar; una frase que se m'ha quedat gravada és: "no somos malos, somos gaudules". El rerefons d'aquesta composició lèxica l'he anat reforçant a través de les posteriors xerrades i tallers: la comoditat regeix una societat en què cada individu no sol veure més enllà de la seva persona. Conseqüentment, si no és que s'experimenti en la pròpia pell, no s'és capaç d'en-

tendre com algunes construccions socials dificulten la integració i el desenvolupament personal de qui no s'aproxima una fictícia normalitat en què es prioritza l'assoliment d'una superficial i utòpica perfecció.

Qui viu còmode sense veure més enllà del seu present, no pot ser conscient de l'efecte que tenen els greus i rígids estereotips que categoritzen les persones i justifiquen, així, diverses formes d'excloure, discriminar o estigmatitzar qui no s'aproxima a allò catalogat com desitjable i normal. Aquest tipus de formació complementària resulta

enriquidora perquè et dona l'oportunitat d'entendre altres realitats des de l'experiència de persones immerses en aquestes realitats. En cada activitat se't mostra com d'arrelats estan els prejudicis injustos o poc realistes i com n'és

de necessària la "captura discursiva del prejudici com a primer pas per a la seua eliminació"; és a dir, per a modificar o eradicar un prejudici cal informació, i això és, justament, el que aquests cicles formatius et poden oferir.»

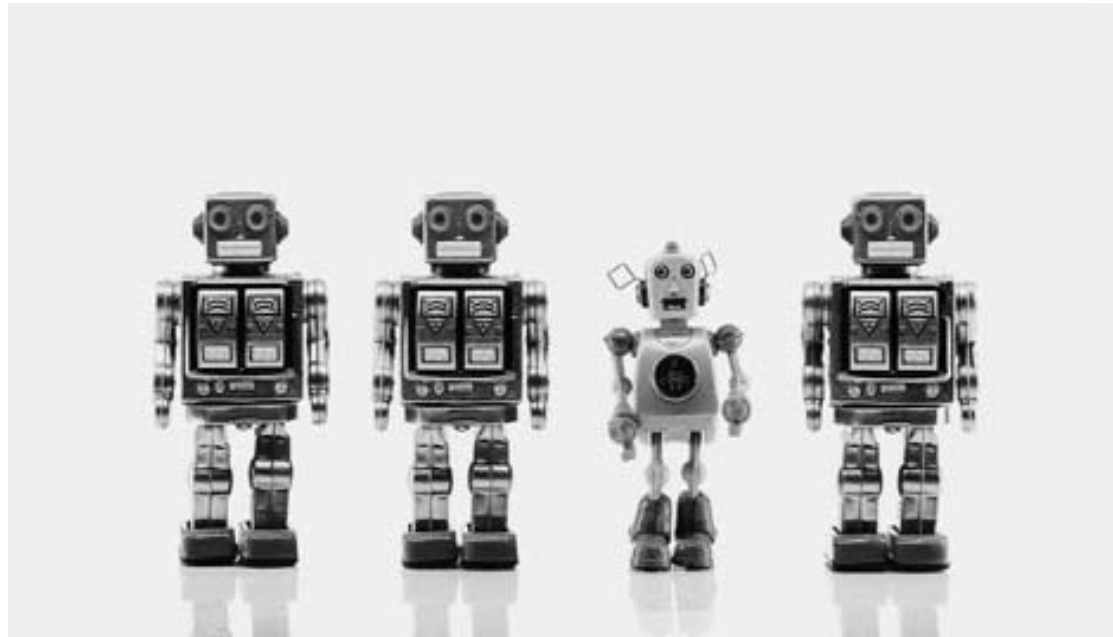
Claus per a la igualtat sexual

Què és el gènere? Com influeix sobre la nostra sexualitat? Quines conseqüències poden tenir els estereotips i rols assignats al gènere amb la vivència de la sexualitat?

El gènere impregna les nostres vides des del mateix moment de néixer, quan se'ns assigna un sexe només pel fet de tenir uns genitals concrets. Aquesta assignació determina immediatament les identitats de gènere que faran que ens posin predominantment un color o un altre, que se'ns digui d'una manera o d'altra, i fins i tot que se'ns parli, se'ns atengui i se'ns cuidi d'una altra manera. Aquesta diferència en el tracte que cada societat manté amb els seus diferents membres comporta la incorporació d'una sèrie de normes o rols del que *ha de ser una dona* i el que *ha de ser un home* o, el que és el mateix, com ens hem de sentir, pensar i comportar. És per això que el gènere es considera una construcció social i, com a tal, vertebrada la societat.

El gènere i la sexualitat són construccions lligades a la cultura

Des de Creació Positiva entenem per *sexualitat* aquelles convencions, rols i comportaments lligats a la cultura que suposen expressions del desig sexual, el poder i diverses emocions. En aquestes expressions emocionals hi intervé, entre altres aspectes socials, el gènere. Per tant, la sexualitat també és una construcció social. La relació entre sexualitat i gènere estaria donada per les normes i els estereotips que imperen en

Avui dia, la diferència entre homes i dones en l'àmbit sexual encara és notable

una societat i determinen el que es considera millor, normal o desitjable per a cada gènere. És a dir, el paper que s'atorga des del gènere fa que s'esperin, si ets home, unes actituds, desitjos, sentiments o comportaments determinats i, si ets dona, uns altres. De tot això, neix la necessitat de ser una "dona" o un "home" i de representar un paper socialment acceptat (imposat), que condiciona la nostra afectivitat i el nostre comportament sexual.

Aquests estereotips poden comportar una sèrie de conseqüències. En primer lloc, pot negar que hi pugui haver tantes sexualitats com persones som; la dona que vol descobrir quina és la seva manera de viure, de gaudir, de jugar amb

el sexe es pot trobar amb la desconfiança i el rebuig d'alguns homes i d'algunes dones. En segon lloc, restringir la nostra capacitat per a poder ser i expressar-nos com el que som: éssers sexuats amb desitjos, sentiments i curiositat. Els rols preconcebuts poden negar l'opció d'una sexualitat que no giri al voltant de les relacions home-dona (heterosexuals) i, a més, restringeixen altres pràctiques sexuals que no siguin les estrictament coïtals. De vegades, es reserva a la dona la missió de provocar el plaer en l'home però no amb un paper actiu. A la sexualitat femenina se li dóna també el paper de procrear i és, juntament amb l'anterior, un dels seus dos sentits: fer feliç l'ho-

me i donar-li fills.

Un aspecte que pot explicar la persistència d'aquestes normes socials en la nostra vivència de la sexualitat és l'amor romàntic (i les expressions culturals són un clar reflex d'aquesta concepció). Darrere de l'amor romàntic s'hi amaga la idea que les dones som reconegudes a través d'estimar algú. A les dones se'ns educa amb la idea que la part afectiva és intrínsecament femenina, que és el que ens dóna la identitat i, per tant, és el que ens fa sentir completes i realitzades. És un amor de lliurament, de fusió, en el qual no entren claus d'igualtat entre les persones. Per tant, la sexualitat està clarament determinada, en els seus tres components -la iden-

titat sexual, el comportament sexual i el desig sexual-, pels mandats socials i els de gènere. Aquestes desigualtats condicionen la informació i influeixen en la presa de decisions, entre les quals aquelles que tenen a veure amb la salut

Les dones volem una sexualitat pròpia i amb dret a tenir un paper actiu i decisiu

sexual. La desigualtat de poder en les relacions heterosexuales restringeix l'autonomia sexual de les dones, expandeix la llibertat sexual dels homes i, així, augmenta el risc de contraure infeccions de transmissió sexual.

No obstant això, volem obrir una porta a l'esperança: el fet que la sexualitat sigui una construcció social fa possible construir les sexualitats d'altres maneres. Fa possible un canvi social dirigit a una vivència de la sexualitat, tant dels homes com de les dones, des de vincles d'igualtat, que permetin identificar i reforçar la idea que les dones i els homes tenen i viuen una sexualitat que ens sigui pròpia, amb sentit propi, i amb dret a tenir un paper actiu de decisió en tots els àmbits de la nostra vida.

M. Luisa García,
Montserrat Pineda i Rosa
Povedano
Creación Positiva

Programa de Salut

Des de la FAS es treballa la promoció de la salut i dels hàbits saludables, entorn quatre àmbits principals: les drogues, la sexualitat i el VIH, l'alimentació i les socioadiccions. En aquest sentit, durant el curs s'han realitzat diferents activitats relacionades amb la sexualitat, des del marc de la prevenció i la promoció de la salut.

Una de les activitats desenvolupades ha estat el taller **Dones amb VIH**, el qual va sorgir de l'observació que tot i que vivim en la societat de la informació, les estadístiques confirmen que el nombre de

dones infectades amb VIH és major cada vegada. És per això, que l'objectiu del taller ha estat conscienciar a les estudiants dels riscos.

A més, durant tot el curs, el Programa de Salut ha estat realitzant el **Xiringu**, un punt itinerant d'assessorament i informació sobre drogues, sexualitat i alimentació. El Xiringu ha recorregut quasi bé totes les facultats, ha donat informació sobre com prevenir conductes sexuals de risc, com portar una dieta sana i donat assessorament per prevenir els possibles problemes del consum de drogues.

Les dones als mass media

L'origen del Dia Internacional de la Dona

La població femenina té poc protagonisme a la premsa d'informació general i en contades ocasions apareix com a representant públic

En les últimes dècades s'han produït canvis decisius en els drets polítics i en les relacions entre una ciutadania cada vegada més plural. Paral·lelament, els diaris, tradicionalment instruments imprescindibles del debat públic, han perdut lectors, especialment entre les dones i la joventut.

Les investigacions de l'equip del Feminari Dones i Cultura de Masses de la UAB han revelat que la premsa diària no ha donat compte de totes aquestes transformacions socials; al contrari, s'ha anquilosat en una mirada informativa androcèntrica restringida als barons adults que actuen en els centres de poder, s'ha deshumanitzat i ha expulsat la majoria de dones i homes com a subjectes actius del debat públic. Potser, per això, la premsa ha perdut interès i credibilitat.

És imprescindible modificar les rutines sobre el que es considera notícia

Els resultats de les nostres investigacions mostren que les dones reben molt poca atenció a la premsa diària d'informació general, en la qual apareixen dient a terme activitats artístiques

Foto: AGE FOTOSTOCK

Els mitjans de comunicació ens han acostumat a aquest tipus de visió de la dona

ques i esportives, com a víctimes, delinqüents o "senyores de", amb qualificacions sobre les seves característiques personals (simpatia, bellesa...) i molt poques vegades com a representants públiques. També s'ha comprovat la persistència de les rutines androcèntriques que privilegien els homes que ocupen càrrecs en les institucions públiques i algunes dones "homologades". A més, és palesa la deshumanització de la informació derivada del des-

plaçament de l'atenció cap a les institucions i abstraccions, sens dubte, amb relació al paper que juguen els gabinets de comunicació.

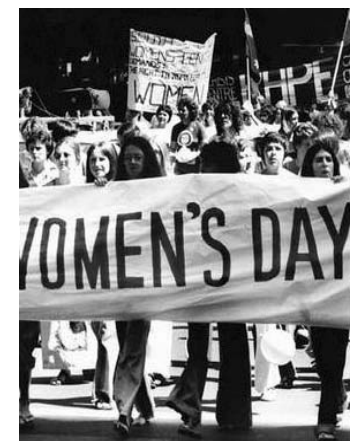
Les imatges i fotografies que acompanyen les notícies posen de manifest una major diversitat i amplitud de protagonistes. Això no obstant, la ciutadania plural, en la seva heterogeneïtat, no apareix gaire com a subjecte actiu del debat públic, amb els drets que la llei reconeix o que s'han de reclamar.

Aquestes rutines afecten tots els periodistes, dones i homes, segurament perquè hàbits i posicions socials professionals. En conseqüència, doncs, resulta imprescindible modificar totes aquestes rutines sobre el que es considera notícia, així com sobre l'enfocament i el tractament de la realitat social que es presenta.

Núria Simelio

Directora Feminari Dones i Cultura de Masses

Habitualment s'atribueix el naixement del Dia Internacional de la Dona a un fet aïllat: el 8 de març de 1908 les treballadores d'una fàbrica tèxtil de Nova York van declarar una vaga en protesta per les **condicions de treball** insuportables a les quals estaven subjectes. El seu cap no va acceptar la vaga i les dones van decidir ocupar la fàbrica. Com a resposta, l'empresari les va tancar a dins i va calar-hi foc. Tot i la rellevància del fet, la realitat és molt més complexa i la instauració d'aquesta diada s'ha d'entendre en un context històric i ideològic molt més ampli.

La decisió de convertir aquesta data en una festivitat internacional va sorgir de Clara Zetkin (1857-1933), líder del moviment alemany de **dones socialistes**, en el marc de la celebració de la II Conferència Internacional de Dones Socialistes que va tenir lloc a Copenhaguen l'any 1910. La seva proposta s'inspirava en el Women's Day que les socialistes nord-americanes celebraven l'últim diumenge de febrer des de l'any 1909 per reivindicar el dret a vot de les dones.

La primera celebració del Dia Internacional de la Dona va ser el 19 de març de 1911 i es va seguir a Àustria, Alemanya, Dinamarca i Suècia. A partir d'aquest moment es va anar celebrant a diferents països, però en dates diferents.

La diada agafà una nova dimensió quan les dones russes, el 8 de març de 1917, van sortir al carrer per protestar davant la **falta d'aliments** i van originar la Revolució Russa. A partir d'aquest fet s'instaurà definitivament aquesta data i és la que es continua mantenint després que el 1977 l'Assemblea de les Nacions Unides l'aprovés oficialment.

Recomanem cine i literatura de gènere

Agua - Deepa Mehta

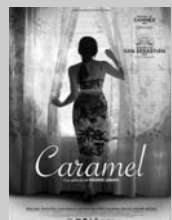
Història d'una nena hindú de 8 anys que contrau matrimoni amb un vell la mateixa nit que ell mor. Segons les creences hindús, quan una dona es casa es converteix en la meitat de l'home. Per tant, si ell mor la meitat de l'esposa també mor.

Las mujeres de verdad tienen curvas - Patricia Cardoso

Anna treballa en un taller de costura on dones de classe baixa fan vestits per a dones d'*alt standing*. Ella ensenya a les seves companyes a estimar els seus cossos opulents i a apreciar allò que les fa diferents de les dones a qui envegen.

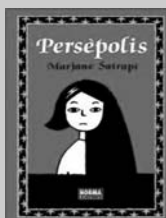

Caramel - Nadine Labaki

La pel·lícula pren un saló de bellesa de Beirut com a escenari per parlar de temes com l'adulteri, l'avortament o l'homosexualitat, i, en especial, del dret de la dona a disposar de la seva vida.

Persépolis - Marjane Satrapi

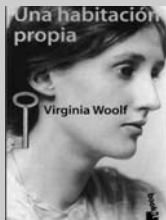
És la biografia de l'autora des de que té deu anys i des de la seva perspectiva infantil. Testimonia el canvi social i polític que posa fi a més de cinquanta anys de regnat del Sha de Pèrsia a Iran i dona pas a una república islàmica.

Velocidad personal - Rebecca Miller

Aquest llibre, a través de set relats curts, es narren aconteixements que mostren la complexitat de la vida de les seves protagonistes, dones d'edats i classes socials diferents que s'enfronten a la sexualitat, a la maternitat, al destí, a la infidelitat i a la lluita per viure.

Una habitación propia - Virginia Woolf

L'autora narra a través d'una paràbola captivadora la importància de tenir un espai propi per part de les dones, aquell on són lliures independentment de les determinacions socials.

“La MGF, qüestió d’identitat”

Adriana Kaplan

Actualment, Adriana Kaplan és professora del Departament d'Antropologia Social i Cultural de la Universitat Autònoma de Barcelona i directora científica del Grup Interdisciplinari per a la Prevenció i l'Estudi de les Pràctiques Tradicionals Perjudicials (GIPE/PTP). A més, recentment ha rebut la Càtedra de Transfèrència del Coneixement.

Des del punt de vista de l'antropologia, com es plantegen algunes tradicions com la mutilació genital femenina?

Considero que és tasca de l'antropologia ser intèrpret entre dues formes de concebre el món. Per a entendre'ns: la mutilació genital femenina, tot i això, continua essent necessària la capacitat d'entendre a l'altre. No es tracta d'anar amb la nostra tradicional posició de superioritat, colonial, encara que ara l'enfoquem des de la perspectiva dels drets humans. Per exemple, el que mai no s'ha d'oblidar és que les mares estimen a les seves filles i els pares també. Quan una mare em va dir “Mira, jo estimo a la meva filla” jo em vaig quedar muda perquè em vaig adonar que ella sentia que estàvem qüestionant l'amor als seus fills. Que ofensiu per a qualsevol mare!

Comencem pel principi: què és la mutilació genital femenina?

La mutilació genital és l'extirpació o manipulació dels genitals amb una finalitat no terapèutica portada a terme per raons culturals i socials. N'hi ha quatre tipus: el tipus I és el que s'anomena circumcisió femenina i consisteix a equiparar el caputxo del clítoris a la pell sobrant del gland del nen; el tipus II és l'ablació de clítoris, de vegades amb retall dels llavis menors; el tipus III és la infibulació, que és una ablació del clítoris, la retallada de llavis menors i la sutura de en la vulva, a la qual li deixen dos orificis: un per a la sortida de la sang menstrual i un altre per a l'orina.

A més, hi ha el tipus IV, tipificat per l'OMS com a “altre”, el qual agrupa totes aquelles pràctiques de manipulació dels genitals no tradicionals i igualment perjudicials per a la salut de les dones, com ara el pírcing o el dry sex (aplicació de cocaïna a la vagina). El 85 % de les mutilacions són dels tipus I i II.

Quin sentit té la MGF per a les dones, la seva família i la seva comunitat?

La mutilació és una manifestació d'identitat. Els homes tenen la societat secreta dels homes, a la qual accedeixen a través d'un ritu de pas del qual la circumcisió en forma part; de la mateixa manera, les dones tenen també el seu rit. Per tant, és una qüestió d'identitat: dona identitat d'ètnia i de gènere i dona pertinença al grup, en aquest cas a la societat secreta de les dones, a un grup que té un coneixement comú i que ha passat per unes situacions comunes. Significa la integració de la nena al món de les dones.

Si el rit de pas dona accés a la nena a la societat secreta de les dones, podria significar això que la permanència de la MGF és a la mà de les dones mateixes?

Sí, són les dones les que sostenen, executen i reivindiquen la pràctica. És important treballar amb els homes perquè entenguin i sàpiguen que no poden equiparar la circumcisió femenina a la masculina, ni tan sols amb la de tipus I, perquè les conseqüències d'infecció i d'hemorràgia no són les mateixes. És important, sobretot, treballar amb les dones i sobretot amb les dones velles, que són les guardianes de la tradició.

Quin paper té l'islam en l'origen i la pervivència de la MGF?

L'Alcorà no en fa ni al·lusió ni esment. Si es pregunta a la població per què ho fa, la resposta sol ser “Perquè la meva religió ho diu”. És important que entenguin que la seva religió no ho diu. Per començar, a l'època de Mahoma ja es practicava.

“Són les dones que les sostenen, executen i reivindiquen la pràctica”

Quan es va a treballar amb la població, s'ha de fer molta feina amb els imams, amb els religiosos, perquè ells, com a autoritat religiosa, puguin transmetre que l'islam no prescriu la mutilació genital femenina. No se sap quin és l'origen de la MGF, però és segur que no és la religió islàmica. En tot cas, per incidir en

Adriana Kaplan a un consell d'ancians a Gàmbia

l'eradicació de la pràctica no és tan important l'origen com el sentit que té actualment.

Abans que el govern de Gàmbia es fes seu el projecte que dirigeixes, va criticar durament algunes ONG que treballaven amb aquesta qüestió. Què entenia el govern per “agressivitat de les ONG”?

La manera amb què enfocaven el tema era agressiva: culpaven a les dones, els parlaven del patriarcat, les posaven en contra dels homes, etc. Creaven una situació que no afavoria una posició de respecte a les seves filles i a les seves dones, sinó que fomentava l'enfrontament. Parlaven de l'origen de l'ablació com control sexual, que és una hipòtesi plausible, però que avui no té vigència. Cal entendre que les dones africanes tenen un altre feminisme i viuen un altre temps. A més, quan s'informa els homes sobre què és l'ablació i quines conseqüències té, ells no la volen per a les seves filles. Els marits poden dir, perquè han emigrat i han estat amb dones sense els òrgans genitals mutilats, “La meua dona *taula* al llit, què puc fer?”. I els has de dir: “Ara no pots fer res, acaricia-la molt, estima-la molt, i no mutilis a les teves filles”. I ho entenen.

I quin és el plantejament del projecte Iniciació sense mutilació?

Se sap que amb les lleis no n'hi ha prou, que són necessàries però que no

desterren la pràctica. La llei mai no ha transformat res. Per això la feina que nosaltres estem fent consisteix en saber quines són les raons que sustenten la pràctica, i a partir d'aquí anar parlant amb diferents agents socials que puguin fer una distribució de coneixements i desterrar creences que no són vàlides. L'exemple dels imams aniria en aquesta línia: som conscients que fa vint anys que treballem amb el mètode d'assaig i error, i que hem de canviar l'enfocament i l'agent.

“El projecte es basa en crear una cadena d'empoderament”

El projecte es basa en crear una cadena d'empoderament: nosaltres formem el personal sanitari del país, als estudiants de medicina, infermeria i salut pública, que estan basats i legitimats a les comunitats, als centres de salut i hospitals. Treballem en la prevenció d'altres aspectes relacionats amb la salut com la malària, la diarrea infantil, etc. Es tracta que des dels seus llocs de treball puguin parlar amb les dones, incloquin el tema de la mutilació genital i puguin posar sobre la taula les evidències que elles veuen: les hemorràgies i les infeccions són freqüents i moltes de les morts que s'esdevenen en els parts són conseqüència directa d'una mutilació genital. Nosaltres formem professionals de la salut, els transmetem coneixements perquè quedin quan nosaltres marxem al cap d'uns cinc anys i perquè sàpiguen identificar evidències que les dones del país puguin constatar. Cal tenir en compte que a elles no els serveix de res un discurs sobre els drets humans, el que els serveix són les evidències per a poder prendre la decisió i poder dir “Jo no mutilaré la meua filla”. La mutilació no és negociable, però per a desterrar-la cal un procés de transmissió de coneixements, un empoderament.

Vet Robirosa
Estudiant de Periodisme a la UAB

El Projecte a Gàmbia

Cada dia, 8.000 nenes i dones pateixen l'ablació. El projecte “Iniciació sense mutilació”, que es desenvolupa a Gàmbia, té per objectiu eradicar la mutilació genital femenina, pràctica tradicional que es dona dins del rit de pas que porta de la infantesa al món adult i que consisteix en manipular o extirpar part dels genitals de les nenes. La proposta és continuar amb el ritual però eliminant la mutilació física. Per aconseguir-ho, el projecte es basa en la

idea de l'empoderament, és a dir, transmetre uns coneixements als professionals sanitaris locals perquè informin a les dones sobre les conseqüències negatives d'aquesta pràctica i, finalment elles decideixin si la duren a terme amb les seves filles.

“Iniciació sense Mutilació” està recolzat per la UAB, finançat per la Fundació “la Caixa” i gestionat per l'Institut d'Investigació en Atenció Primària i per l'ONG Wassu Gambia Kafo.